

Λ Ο Γ Ο Σ
ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ, ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ
ΥΠΟ ΤΟΥ
ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
Ι. Γ. ΛΑΣΚΑΡΗ.

ΕΝ ΤΩΙ ΚΑΘΕΔΡΙΚΩΙ ΝΑΩΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΕΙΡΗΝΗΣ,
ΚΑΤΑ ΤΗΝ 25 ΜΑΡΤΙΟΥ 1859.

Καθ' ἣν ἐτελείθη μνημόσυον ὑπὲρ τῶν ἀγωνισαμένων καὶ πεσόντων
ἐν τῷ ἐθνικῷ ἀγῶνι.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΟΙΝΗΣ ΒΗΧΑΣ
914
12 ΣΧΑΧΟΓΙΑΝΝΗ
ΕΠ. ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ

Α Θ Η Ν Α Ι,
ΤΥΠΟΙΣ Ν. ΠΑΠΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ.

1859.

ἐκτός
τέσσαρα
ἑλληνικῆς

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΝ

Πρὸς τοὺς Ἀναγνώστας !

Ἐν τῷ μέσῳ τῶν μελιρρύτων καὶ πολυφθόγων ρητόρων τῆς Πρωτευούσης, ἐνώπιον τῶν ὁποίων δὲν τολμῶ οὐδὲ κἂν τὴν σκιάν μου νὰ διασύρω, ἀναγνωρίζω ἀληθῶς ὅτι δὲν ἤμην ἐγὼ ἐκεῖνος, ὅστις ἔπρεπε νὰ ἐκφωνήσῃ τὸν Πανηγυρικὸν τῆς 25 Μαρτίου, καθ' ἣν πληθὺς λαοῦ ἀμφοτέρων τῶν φύλων παντὸς βαθμοῦ καὶ πάσης τάξεως ἀπετέλει τὸ εὐσεβὲς ἀκροατήριον τῆς πανηγυρικῆς ἀγαλλιάσεως, καθ' ὅσον καὶ ἡ σπουδαιότης τοῦ ἀντικειμένου, καὶ ἡ ἱερότης τῆς ἡμέρας ἀπῆλθον τὸν κατάλληλον ῥήτορα εἰς ἐπιτυχῆ τῆς ὑποθέσεως ἐξιστόρησιν. Ἀλλ' ὅταν οἱ ἀναγνώσται πληροφορηθῶσιν ὅτι ἐξήντησα ὅλας τὰς προσπάθειάς μου εἰς τὸ νὰ ἀποφύγω τὰς ἐπιμόνους ἀπαιτήσεις τῶν φίλων μου, καὶ ἰδίως γερόντων τινῶν ἀγωνιστῶν, μурμουριζόντων (α) καὶ δυσανασχετούντων εἰς τὴν ἀρνησίᾳ μου τὸ νὰ ἐπιληφθῶ ἀντικειμένου διαφεύγοντος τὰς δυνάμεις μου, καὶ οὐδόλως συλλογιζομένων τὴν δυσχέρειαν καὶ τὸ ἐργῶδες τοῦ ἀντικειμένου, πιστεύω ὅτι θὰ συγχωρήσωσιν τὴν τόλμην μου καὶ δὲν θ' ἀποδόσωσιν αὐτὴν, εἰμὴ εἰς τὰς ἀληθῶς ἐπιμόνους ἀπαιτήσεις τῶν γερόντων ἐκείνων φίλων, οἵτινες δὲν ἤξεύρω πῶς κατόρθωσαν ἐπὶ τέλους νὰ μὲ πείσωσι, πρὸς οὓς καὶ ἐγὼ καὶ ἅπανα ἡ νέα γενεὰ τῆς Ἑλλάδος ὀφείλει ἀπειρον σεβασμόν.

Ὅταν κατ' ἀρχὰς ἐπεχείρησα νὰ συλλέξω τὴν ὕλην τῆς ὑποθέσεως, ἀναδιφῶν τὰ βιβλία τὰ ὅποια ὤρिसα ὡς πηγὴν αὐτῆς, ὀλίγην τῇ ἀληθείᾳ ἔδειξα δειλίαν, πιστεύων ὅτι τὰ βοηθήματα αὐτὰ θὰ διευκολύνωσι τὴν συγγραφὴν, ἀλλ' ἀφοῦ ἐπρωχώρησα μέχρι τινός, ἡσθάνθην τὴν ἀπάτην μου, διότι, ἐκτὸς ἄλλων συγγραμμάτων, ἀφ' ὧν ἠρύσθην ἀρκετὴν ὕλην, τέσσαρα ἀνὰ χεῖρας εἶχον συγγράμματα τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς

(α) Ἀντὶ μурмуριζόντων.

ἐπαναστάσεως· καὶ τὰ τέσσαρα αὐτὰ εὔρον πολλαχοῦ εἰς ἀντίφασιν, εἰς τινα δὲ μέρη καὶ ἑλλειπῇ· καὶ ἡ χρονολογία, καὶ ἡ τοποθεσία, καὶ τὰ πρόσωπα, καὶ τὰ γεγονότα οὐδεμίαν πρὸς τὸ πραγματικόν μοι ἐδίδον καθαρὰν ἀλήθειαν, καὶ ἐκ τῆς ἀντιφάσεως ἀφ' ἑνὸς, ἐκ τῆς ἑλλείψεως ἀφ' ἑτέρου, ἀντὶ ὧς ἐπροσπάθουν νὰ συγκεντρόσω τὰς περὶ τοῦ ἀντικειμένου ἰδέας μου, μᾶλλον τὰς ἐσύγχισα, καὶ μοι ἐπῆλθε παραχρῆμα ἡ ἰδέα, ὅτι ἡ Ἑλλάς στερεῖται ἱστορίας. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς συγχίσεως ταύτης, ἃς φαντασθῶσιν οἱ ἀναγνώσται εἰς ποίαν δυσχερῇ θέσιν εὑρέθην, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπεφάσισα νὰ παραιτηθῶ τοῦ ἐπιχειρήματος. Ἀλλὰ συλλογιζόμενος τὴν ὑπόσχεσίν μου πρὸς τοὺς γέροντας ἐκείνους φίλους, ἀπὸ τὴν γλῶσσαν τῶν ὁποίων ὁ θεὸς νὰ με φυλάξῃ, ἐπανελάβον τὴν ἐξακολούθησιν τῆς μελέτης, καὶ διὰ νὰ διορθώσω κατὰ τὸ ἐφικτόν τὰς ἀντιφάσεις, τὰς ὁποίας ἀπήντησα εἰς τὰ ἀνὰ χεῖράς μου ἱστορικὰ βιβλία, κατέφυγον εἰς ἐπιζῶντα πρόσωπα τῆς ἐπαναστάσεως, τὰ ὁποῖα ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἐγνώριζον τὰ πράγματα, καὶ παρ' αὐτῶν ἠδυνήθην ὅποσόν νὰ ἐξακριβώσω κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον τὴν ἀλήθειαν ἱστορικῶν τινῶν γεγονότων.

Δέκα μηνῶν νύκται εἶναι ὁ χρόνος, καθ' ὃν ἐνησχολήθην εἰς τὸ νὰ συλλέξω τὴν ὕλην εἰς καταρτισμὸν τοῦ λόγου, ἐργαζόμενος ἐπὶ τέσσαρας ὥρας εἰς ἐκάστην νύκτα· καὶ ἐδὼ ἴσως κινήθῃ ἡ περιέργεια τοῦ ἀναγνώστου, ἀκούοντος νυκτερινὴν ἐργασίαν· ἀληθῶς νύκτας εἰργάσθην εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ λόγου, διότι ὡς δημόσιος ὑπάλληλος δὲν ἠδυνάμην οὐδὲ μίαν ἡμέραν νὰ ἐγκαταλείψω τὸ ἔργον μου, ἔργον ἀπὸ τὸ ὁποῖον πορίζομαι τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Φαντάσθητι, ἀναγνώστα, ἄνθρωπος τῆς ἀνάγκης, ὡς ἐγὼ, μὴ δυνάμενος τὴν ἡμέραν νὰ ἐγκαταλείψω τὸ ἔργον μου, μικρὰς μαθήσεως, ἐπιχειρήσας ἔργον, πράγματι δυσχερὲς ὡς ἐκ τοῦ ἀντικειμένου καὶ τῆς ὕλης, πόσας πικρίας διῆλθον μέχρι τῆς ἀποπερατώσεως τοῦ ἔργου, πικρίας τὰς ὁποίας βεβαίως δὲν ἤθελεν ὑποστῇ ἄλλος, ἔχων ἀρκούσας καὶ ἰσχυράς δυνάμεις, ἥσυχον νοῦν, καὶ κατὰλληλος διὰ τὸ ἐπιχειρῆμα.

Ἀλλὰ σημειώσεως ἄξιον εἶναι ὅτι, ἀφοῦ συνεπλήρωσα ὅλον

ὄντως ἔργον τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀνεξαρτησίας, τῆς ἀναστάσεως ἡμῶν ἐκ τοῦ τάφου, εἰς ὃν ἄλλοτε ἡ ἐνδοξος ἡμῶν Ἑλλάς εἶχε ταφῇ ὑπὸ τὸ κράτος τῆς βαρβάρου κατακτητικῆς φυλῆς ἐπὶ τέσσαρας ὅλους αἰῶνας ! Ποῖα πρότερον καὶ ποῖα ὕστερον κανορθώματα τῶν ἡρώων πατέρων μας νὰ διηγηθῶ; με ποίους ἀδαμαντίνους στεφάνους νὰ στέψω τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ με ποίας λέξεις καὶ φράσεις νὰ συναρμολογήσω τὴν διήγησιν τῶν μεγάλων, τῶν θείων ἐκείνων ἔργων των; ἀδυνατῶ καὶ ὁμως προβαίνω, καὶ ἰδοὺ τὸ κοχλάζον εἰς τὰς φλέβας μου αἷμα συνταράσσει τὴν καρδίαν μου καὶ με ὠθεῖ εἰς τὰ πρόσω· καὶ ἂν ἐκ τῆς στιγμιαίας ταύτης συγκινήσεως ἐξέλθωσιν ἐκ τῶν χειλέων μου λέξεις καὶ φράσεις ἀσυνάρτητοι καὶ φαντασιώδεις, μὴ κατακρίνηται τὴν παραφοράν μου, παραφοράν ἐνθουσιασμοῦ ἅμα καὶ ἀγαλλιάσεως.

Διὰ νὰ περιλάβῃ τις τὸν μέγαν Ἑλληνιδὸν ἀγῶνα καὶ νὰ ἐκτιμήσῃ τὸ μέγεθος καὶ τὸν ὄγκον τῶν πράξεων τῶν εἰς τὴν ἐπανάστασιν ἀγωνισαμένων πατέρων μας, οἵτινες ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἡγωνίσθησαν εἰς τὸ νὰ συντρίψωσι τὸν πολυχρόνιον ζυγὸν καὶ νὰ διασπάσωσι τοὺς βρόχους μιᾶς πολυχρονίου καταθλιπτικῆς δουλείας τῆς βαρβάρου ἐκείνης φυλῆς τῶν Μουσουλμάνων, οἵτινες τέσσαρας ὅλους αἰῶνας ἐβεβήλωσαν τὴν γῆν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐξηφάνισαν τὰ λαμπρότερα ἐν τῷ κόσμῳ ἔργα τῶν προγόνων μας, πρέπει προηγουμένως νὰ μάθῃ δι' ἱστορικῆς ἐκθέσεως τὴν καρτεροψυχίαν καὶ τοὺς ἡρωϊσμούς των, καὶ προσέτι νὰ μάθῃ ὅποια ἦτο τῆς βαρβάρου ἐκείνης φυλῆς ἡ καταδυνάστευσις, ἡ τυραννία, ἡ ὠμότης, αἱ προλήψεις, ἡ φανατικότης, καὶ ἐν γένει τὸ κατὰ τῶν χριστιανῶν μῖσος. Ἄν ἀληθῶς, κύριοι, ἡ τυραννία εἶναι θυγάτηρ βίας ἀνόμου καὶ ψευδῶν ὑπολήψεων καὶ δοξασιῶν, τίς δὲν φρίττει ἀκούων ὅτι μόνος ἄνθρωπος κατὰ τὰ Μωαμεθανικὰ δόγματα εἶναι ὁ Τοῦρκος, καὶ πάσης ἄλλης θρησκείας ἄνθρωπος εἶναι ἄπιστος, εἶναι σκύλου χειρότερος, εἶναι ὡς τὸν ὀνομάζουσι Γκιοῦρης ! Ἐντεῦθεν προκύπτει ἡ ἀπεριόριστος εἰς τὸν Τοῦρκον τυραννία καὶ κατάθλιψις. Ἐντεῦθεν ἡ τῆς εὐσεβείας περιφρόνησις γίνεται ἀναγκαῖον ἐπακολούθημα τοῦ Μωαμεθανι-

σμοῦ· ὅθεν ὁ Τοῦρκος ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς, ὅλους τοὺς ἑ-
 τεροθρήσκους χρεωστῇ νὰ τοὺς φονεύῃ, ἂν δὲν γίνωσι τοῦρκοι,
 ἢ ἂν δὲν ἀγοράσωσι τὴν ζωὴν διὰ χρημάτων. Κατὰ τὸν τοῦρ-
 κον ὅλα τὰ ὑπ' αὐτὸν ἔθνη καὶ κατ' ἐξοχὴν οἱ χριστιανοὶ εἰ-
 σὶν ἀνδράποδα καὶ αἰχμάλωτοι διὰ βίου, ὑποκείμενοι εἰς τὴν
 σιδηρὰν αὐτοῦ μάστιγα. Ἰ Τὶ λοιπὸν ἦτο πρὸ τῆς ἐπαναστά-
 σεως ὁ Ἕλλην Χριστιανὸς ἀπέναντι τοῦ τούρκου; ἦτο τὸ εὐ-
 τελέστατον κτῆνος καὶ τὸ οὐτιδανότατον ὄν. Ἄν περιέπιπτεν
 εἰς χεῖρας αὐτῶν παιδίον ἀνήλικον τὸ περιέτεμνον βιαίως. Ἄν
 ὁ χριστιανὸς περιέπιπτεν εἰς δεινὴν τινὰ συκοφαντίαν, ἡ μόνη
 σωτηρία του ἦτο νὰ ἐξομώσῃ. Φρίττει καὶ κλαίει πικρῶς πᾶς
 ὅστις ἀκούει ὅτι εἰς τὴν γῆν ταύτην τῆς Ἑλλάδος, ὅπου ἐβα-
 σίλευσεν ἡ ὀρθοδοξία, ὅπου πρῶτον ἐλαμψαν ὡς ἀστέρες ἑω-
 θινοὶ αἱ ἐκκλησίαι τῆς Κορίνθου, τῶν Φιλίππων καὶ τῆς Θεσ-
 σαλωνίκης, ὅπου ὁ θεὸς Παῦλος ἐδίδαξε τοὺς σοφοὺς Ἀρεο-
 παγίτας, καὶ ὁ πρωτόκλητος Ἀνδρέας τοὺς γενναίους Σπαρ-
 τιάτας, ὅπου αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι τῶν Ἁγίων Πατέρων ἐ-
 κράτυνον τὴν ὀρθοδοξίαν, εἰς ταύτην λέγω τὴν γῆν τῆς εὐσε-
 βείας καὶ τῆς σοφίας, εἰς ταύτην τὴν κλασικὴν γῆν τῶν φώτων,
 εἰς τὴν ἐστίαν τοῦ πολιτισμοῦ, εἰς τοῦτο τὸ ἔθνος τὸ εὐεργε-
 τήσαν τὴν ἀνθρωπότητα, ἐβασίλευσεν ἄλλοτε ἡ ἀσέβεια, ἡ βαρ-
 βαρότης, ἡ ὀμότης, καὶ τὸ λαμπρὸν ἔδαφος αὐτοῦ ἐκάλυπτεν
 ἄμορφος καὶ ζοφώδης ἐρήμωσις, τὸ δὲ θεῖον καὶ ἱερὸν Εὐαγ-
 γέλιον μόλις ἐψιθυρίζετο εἰς τὰ ὦττα, διὰ τὸν περιστατοῦντα
 φόβον τῆς ἀσεβείας. Ὁ Τειχοφύλαξ κατεπάτει ἀσυστόλως καὶ
 καθύβριζε λυσσῶν τὰ ἐρείπια τῆς Πνυχὸς, τὸ βῆμα τοῦ Δημο-
 σθένους καὶ τὰ ἀριστουργήματα τοῦ Περικλέους καὶ Φειδίου.
 Ὅλα τὰ ἀρχαῖα τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας καὶ εὐσεβείας κειμήλια
 μεταμορφώθησαν εἰς φωλεὰς τῆς ἀσεβεστάτης βαρβαρότητος.
 Ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ ὁ Ἕλλην χριστιανὸς ἐτυρανεῖτο καὶ κατε-
 φρονεῖτο, μὴ δυνάμενος νὰ ἐκτελῇ τὰ τῆς εὐσεβείας μυστή-
 ρια· ἀντὶ τῶν ἱερῶν κωδῶνων, μόλις ἤκούετο εἰς τὴν Ἑλλάδα
 τὸ ρόπαλον καὶ ἡ δειλὴ φωνὴ κράκτου ρακενδύτου ἢ ὁ ἄμαυ-
 ρὸς ἤχος ξυλίνου σημάνδρου, πληττομένου ἐκ διαλειμμάτων
 ὑπὸ χειρὸς τρεπούσης εἰς τὸν στενὸν τῆς ἐκκλησίας περίε-

βαλον, καὶ συγκαλοῦντος ἡρέμα τοὺς δυστυχεῖς χριστιανοὺς,
 νὰ ἐκχέωσι κοινῶς τοὺς βαθεῖς αὐτῶν στεναγμοὺς ἐνώπιον τοῦ
 Θεοῦ. Τὰ θεῖα μυστήρια ἀπερχόμενα εἰς κοινωνίαν τῶν ἀρ-
 βώστων, ἐρρίπτοντο κατὰ γῆς καὶ κατεπατοῦντο, ὥστε καὶ
 τότε ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐκρύπτετο εἰς τοὺς κόλπους τῶν ἱε-
 ρέων, φεύγων τοῦ Μουσουλμάνου τὴν ὕβριν, πλέον παρ' ὅτι
 ἐφευγεν εἰς τὰς ἐρήμους τὸν φονικώτατον Ἡρώδην. Οἱ ἱερεῖς
 μας ὑπέκειντο καθ' ἐκάστην ὥραν εἰς τὰς ὕβρεις, εἰς τὴν μά-
 στιγα, εἰς τὸν θάνατον, καὶ ἡ κατὰ τοῦ κλήρου ἐξιδιασμένη
 ὠμότης τοῦ Μουσουλμάνου καθίσταται ἀπερίγραπτος. Τὰ μο-
 ναστήρια, αὐτὰ τὰ ἱερὰ ἄσυλα τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς φιλοπτω-
 χίας ἐλεηλατοῦντο καὶ ἐγυμνόνοντο, αἱ ἐκκλησίαι ἐκαίοντο καὶ
 ἐκρημνίζοντο. Ἀξίωμα τῆς Μωαμεθανικῆς πολιτικῆς ἦτο τὸ
 πολὺπλοκον δίκαιον τῆς βίας. Ἡ νομοθεσία των ἦτον ἀθλιός
 τις Κώδῆξ συντεθειμένος ὑπὸ βαρβάρων Ἀράβων. Ὁ Μουλᾶς,
 ὁ Καδῆς καὶ ὁ ἀγράμματος Ναίπης ἦσαν οἱ αὐθαίρετοι κριταὶ
 τοῦ χριστιανοῦ· αὐτοὶ κατεδίκαζον, ἀπέλυον, ἔσωζον, ἐφόνευον,
 οὐδεμία ἀσφαλεία τῆς τιμῆς, τῆς ζωῆς καὶ τῆς περιουσίας
 ὑπῆρχε. Τὸ πᾶν ἀμαυρὸν, τὸ πᾶν τυραννία, χεῖμαρρος ἀφροῦ
 καὶ λύσσης ἐπὶ τέσσαρας ὅλους αἰῶνας. Ὡ γλυκεῖα ἐλευθερία!
 πῶς σὲ ἀνεζήτει τότε Ἕλλην, πόσον γλυκὺ ἐφαίνετο τότε
 τὸ ὄνομά σου ὑπὸ τὴν πικρίαν τῆς τυραννίας τοῦ Μουσουλ-
 μάνου! Ναι, ἀδελφοί, ὁ Ἕλλην τότε οὐδὲ κἂν ν' ἀποθάνῃ ἡδύ-
 νατο ζωεῖν, ναι καὶ νεκρὸς ὁ Ἕλλην τότε ἦτον ὀφειλέτης
 εἰς τὸν Μουσουλμάνον, διότι διὰ νὰ ταφῇ ὤφειλε νὰ ἀγοράσῃ
 ἀδρὰ ὀλίγας σπιθαμὰς τῆς πατρώας του γῆς. Ἐνταῦθα, Κύ-
 ριοι, παραλείπω, ἵνα μὴ διεξωδικῶς καταστῶ, παραλείπω ν' ἀ-
 ναφέρω τὰς ἐξ ἀρχῆς κατὰ τῶν Ἑλλήνων ὠμοτάτας κατα-
 δρομὰς τῶν Μουσουλμάνων, τὰς σφαγὰς, τὰς γλωσσοτομίας,
 τοὺς ἀνδραποδισμοὺς, τὰς ὕβρεις, τὰς ἐξορίας τὰς φυλακίσεις
 καὶ ἄλλας θηριωδίας, τὰς ὁποίας μετὰ φρίκης διηγεῖται ἡ ἱστο-
 ρία· οὐδὲ λέγω, διότι ἀνορθοῦνται αἱ τρίχες μου, οὐδὲ λέγω
 τὴν εἰς τὰς πρώτας ἐφόδους τοῦ πορθητοῦ λυσσώδη μανίαν,
 καὶ ἰδίως κατὰ τῶν ἱερῶν ναῶν μας, τοὺς ὁποίους κατέτκαψε,
 κατέκαυσεν, ἐβεβήλωσε καὶ μετέστρεψεν εἰς καπηλεῖα τῆς ἀ-

σεβείας του· ἐξ ἀνάγκης ὑπεκύψαμεν εἰς τὴν βίαν, εἰς τὴν ἀνωτέραν δύναμιν, ὑποφέραμεν ὅλα τὰ βασανιστήρια τῶν τυράννων μας. Ἄλλ' ἄρ' ἄγε τὰ πολυχρόνια αὐτὰ βασανιστήρια ἦτο τυχαία μόνη τοῦ τυράννου θέλησις, ἢ μήπως παλαιὰ μετὰ γὰλῃ ἁμαρτία τῶν πατέρων μας παρώργησε τὸν Θεόν, ὅστις ἐν τῇ πανσόφῳ αὐτοῦ διανοίᾳ εἰς μετάνοιαν ἡμῶν, ἵνα μὴ ἀπολέσῃ δι' ἐξουσίας αὐτοῦ, ἀπέστειλεν ἡμῖν ζυγὸν σατανικὸν τὸν Τοῦρκον; Ἀνεξερεύνητα ὄντως τὰ κρίματα Κυρίου! Αἱ σπαραξικάρδιαι αὗται ὠμότητες τῆς πολυχρονίου καταδυναστείας ὑπερεξεχείλῃσαν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Ἑλλήνος, ἔφερον αὐτὸν εἰς τὴν ἀπελπισίαν, καὶ ἐν ὑβριστικῷ ῥάπισμα Μουσουλμάνου τινὸς ἐν Τριπόλει καθ' ἑνὸς μέλους τῆς Κολοκοτρωνίου οἰκογενείας τοῦ ἀειδήμου ἐκείνου Θεοδώρου Κολοκοτρῶνη, ῥίπτει τὸν πρῶτον σπινθῆρα, καὶ ἰδοὺ οἱ Κολοκοτρῶναι ἀναπηδῶσιν εἰς τὰ ὄρη ἄρματωλοι, ἀποφασίσαντες μεθ' ὅρκου οὐδέποτε νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὸν Τοῦρκον, προσβάλλοντες αὐτὸν ὅπου καὶ ἂν τὸν συναντήσωσι, διαμαρτυρούμενοι διὰ τῆς φωνῆς τῶν ὀπλῶν κατὰ τῆς βίας καὶ τῆς ἀνομίας. Τοὺς ἄρματωλοὺς τούτους Κολοκοτρῶνας τοὺς κατὰ τῆς πολυχρονίου τυραννίας ἀποστάτας, κλέπτας ἀπεκάλεσεν ὁ Τοῦρκος· ὄχι, δὲν ἦσαν κλέπται, ἦσαν ἄρματωλοι ἐπαναστάντες κατὰ τῆς τυραννίας καὶ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἱεράς ἡμῶν θρησκείας. Ναὶ ἄρματωλοι ἦρωες, εὐάριθμοι μὲν, ἀλλ' ἀποφασιστικοὶ νὰ πολεμήσωσι καὶ νὰ καταλύσωσι πολυχρόνιον τυραννίαν καὶ κολοσσιᾶς δυνάμεις. Ὅποία πάλῃ! ὅποῖος ἡρωϊσμός! Ἡ ἰδέα αὕτη τῶν ἄρματολῶν Κολοκοτρωναίων γενικεύεται κατόπιν, ἀναπτύσσεται, διαδίδεται καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ἡλεκτρίζει ὅλων τὰ πνεύματα, καὶ ἰδοὺ ἀναπηδῶσιν εἰς τὰ ὄρη οἱ ἄρματωλοι τοῦ Πινδου καὶ τῆς Ὀσσης, καὶ ἀντὶ πλέον ἰδέας ἄρματωλοῦ, ἐνσαρκοῦται καὶ ἀναπτύσσεται βαθμιδὸν εἰς τὰς καρδίας τῶν Ἑλλήνων ἡ ἰδέα τῆς ἐπαναστάσεως, ὅτε πρὸ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἡδὴ ἐτῶν ἀπεφάσισαν νὰ λύσωσι τὸ μέγα αἰνίγμα τῆς Εὐρώπης, τοὔτέστι, ν' ἀποδείξωσιν ἂν ἦσαν ἀληθεῖς τῶν προγόνων των ἀπόγονοι· ὦ! ποῖον μέγα, τολμηρὸν καὶ ἐπικίνδυνον ἐπιχείρημα! Εὐτυχὴς ἐποχὴ δι' ὃν τινα τότε ἔζη! Καὶ ἐνῶ κατὰ τὴν 24 Φε-

βρουαρίου 1821 ὁ μεγαλεπήβολος ἐκεῖνος καὶ φιλόπατρις Ἀ-
 λέξανδρος Ὑψηλάντης ἐξέδωκεν ἐν Μολδαυίᾳ τὴν λαμπρὰν ἐ-
 κείνην διακήρυξιν τῆς ἐπαναστάσεως, κατὰ τὴν 22 Μαρτίου
 καταβαίνει, νέος Ἀγαμέμνων, ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης εἰς
 Καλάμας, καὶ ἐνούμενος αὐτόθι μετὰ τῶν Μαυρομηχαλῶν,
 Καπετανάκιδων, Κουμουνδουράκιδων, Μουρτζίνου, Φλέσια, Ἀ-
 ναγνωσταρᾶ, Κεφάλᾳ, Νικηταρᾶ καὶ λοιπῶν ὅπλαρχηγῶν, κη-
 ρύττουσιν ἐκεῖσε ἅπαντες τὴν ἐπανάστασιν· καὶ πρῶτον ἀνεπε-
 τάσθη ἐν Πελοποννήσῳ ἡ σημαία τῆς ἐλευθερίας εἰς τὴν Μο-
 νὴν τῆς Ἁγίας Λαύρας τῶν Καλαβρύτων, καὶ ἰδοὺ ἡ χεὶρ
 τοῦ Ἱεράρχου Πατρῶν φέρει αὐτὴν μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν «Πί-
 στις καὶ Πατρίς»· καὶ τὴν σημαίαν αὐτὴν τῆς ἐλευθερίας συνο-
 δεύουσιν ὁ Παππαδιαμαντόπουλος, ὁ Ἀνδρέας Ζαίμης, ὁ Σω-
 τήριος Χαραλάμπης, ὁ Ἀνδρέας Λόντος, ὁ Φωτίλας, ὁ Θεο-
 χαρόπουλος, οἱ Πετιμεζαῖοι καὶ πολλοὶ ἄλλοι Καλαβρυτινοὶ
 καὶ Πατρεῖς. Συγχρόνως ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἥρωος Ἰζα-
 νέτου Χριστοπούλου ἀνεπετάσθη ἡ σημαία τῆς ἐλευθερίας καὶ
 εἰς τὴν κομόπολιν Ἀνδριτζαίναν τῆς Ὀλυμπίας. Ἦχησεν ἀ-
 ναφανδὸν ἡ σάλπιγξ τῆς ἐλευθερίας· ἠκούσθη εἰς τὰ ὄρη τὸ
 πρῶτον τουφέκι καὶ ἀμέσως ἀνίσταται ὁ Ἕλλην, καὶ πλήρης
 ζωηροτάτου αἰσθήματος καὶ διαφλεγομένης ἐπιθυμίας τρέχει
 ἀχαλίνωτος πρὸς τὴν φωνὴν τῆς ἐπαναστάσεως. Ἀρχεταὶ ἡ
 πάλῃ, πάλῃ ὅλως ἄνισος, διότι οὔτε ὅπλα, οὔτε πυρίτιδα, οὔτε
 στρατὸν εἶχον οἱ Ἕλληνες. Τὰ τουφεκία των, αὐτὰ τὰ πεπα-
 λαιομένα τουφεκία, τὰ ὅποια ἡ πολυχρόνιος ἀχρηστία εἶχε κα-
 ταστήσῃ ἀνίκανα, συνέσφιγκον μετὰ χορδὰς, τὴν δὲ σπάθην, τὴν
 σπάθην εἶχε καταφάγει ἡ σκορία, καὶ ἀντὶ σελαχίου ζωστήρος
 λωρίδας ἀπλὰς περιεζώνουντο, ἀντὶ σφαιρῶν καὶ βομβῶν τοῦ
 κανονίου ἀλογόκαρφα καὶ σκορίαν μετεχειρίζοντο. Ἀφέθημεν
 μόνοι κατὰμονοι χωρὶς ξένης συνδρομῆς, χωρὶς οὐδεὶς νὰ με-
 σιτεύσῃ διὰ νὰ μᾶς χωρίσῃ ἀπὸ τῆς μετὰ τοῦ τυράννου πάλης
 μας. Καὶ αὐτοὶ οἱ Ἠγεμόνες τῆς ἐν Λαυδίαχῃ ἱερᾶς συμμαχίας,
 οἵτινες ἀπατηθέντες ἐξέλαβον κατ' ἀρχὰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐπα-
 νάστασιν ὡς κίνημα κοῦφον, σχισματικόν, τολμηρὸν καὶ ἀντι-
 βαῖνον εἰς τὰ κεκτημένα δικαιώματα τοῦ ἰσχυροῦ, ὅχι μόνον συν-

δρομήν δὲν μᾶς ἔδωκαν, ἀλλὰ καὶ διαταγὴν ἔντονον ἀπέστειλαν πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ Πρέσβεις νὰ τηρήσωσιν αὐστηράν οὐδετερότητα. Ὅμως κηδεταὶ ὁ Θεὸς τῆς Ἑλλάδος, καὶ αἱ πολιτικαὶ περιστάσεις ὑπέβαλον τοὺς ἡγεμόνας εἰς τὰς βουλὰς τῆς εἰμαρμένης, τοὺς ἠνάγκασαν μετὰ ταῦτα, ὡς θέλομεν ἰδῆ κατωτέρω, χάρις εἰς τὴν καρτεροψυχίαν τῶν Ἑλλήνων καὶ εἰς τὴν συμπάθειαν τῶν χριστιανικῶν λαῶν, τοὺς ἠνάγκασαν λέγω νὰ ἐξαλείψωσιν ἤδη ὅ,τι ἔγραψαν κατὰ τῶν Ἑλλήνων, νὰ χύσωσι τὸ αἷμά των ὑπὲρ αὐτῶν, ν' ἀνοίξωσι τοὺς θησαυροὺς των εἰς ἀντίληψίν των, νὰ κηρύξωσι τὸ καταδεδικασμένον ἔθνος ἐλεύθερον, αὐτόνομον καὶ ἀνεξάρτητον, νὰ χαιρετήσωσι τὴν ἐπαναστατικὴν του σημαίαν, καὶ νὰ ἐγγυηθῶσιν ἐνώπιον ὅλου τοῦ κόσμου τὴν πολιτικὴν καὶ ἀνεξάρτητον ὑπαρξίν του. « Ἀνεξερευνῆται ὄντως αἱ βουλαι τοῦ Ὑψίστου ».

Εἶπον ἀνωτέρω ὅτι ἀφέθημεν μόνοι κατὰμόνοι, χωρὶς ξένης συνδρομῆς, χωρὶς οὐδεμιᾶς βοηθείας, καὶ ὁμως ἐν τῇ μεγάλῃ ἡμῶν ἀπελπισίᾳ καὶ ἐν τῇ ἀπομονώσει ἡμῶν, μόνον εἰς Θεὸν ἐλπίζόντων, πνεῦμα θεῖον διέπνευσεν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλλήνων· φωνὴ πανηγυρικὴ ἐβρόντισεν οὐρανόθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀνέκραξεν ἰσχυρῶς. Τὰ ὅσα τὰ ξηρὰ τῶν Ἑλλήνων ἀνάστητε ἐκ τῶν μνημάτων τῆς δουλείας σας· ἐξέλθετε λείψανα εὐγενῆ τῶν πιστῶν τῆς ἐκκλησίας υἱῶν. Ἀνάστητε! Πατήσατε εἰς τοὺς πόδας σας, ἐκτεινάξατε τὰς ἀλύσεις σας, ἐλευθερώσατε τὴν ἐκκλησίαν καὶ λάβετε τὴν ἐλευθερίαν. Πρὸς τὴν φωνὴν ταύτην, τὴν θείαν φωνὴν, ἐνθουσιάσθησαν οἱ Ἕλληνας, καὶ ὁ οὐράνιος θόλος πληττόμενος ὑπὸ τῶν ὀδυρμῶν καὶ ἀπαρηγορήτων θρήνων τῶν ἀπελπισμένων καὶ μεμονομένων Ἑλλήνων, ἀνήγγειλεν εἰς τὰ ἔθνη τὴν κατάργησιν τῆς Ὀθωμανικῆς τυραννίας, τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος. « Χαίrete λαοὶ καὶ ἀγαλιάσθε· εὐαγγελίζου γῆ χαρὰν μεγάλην, αἰνεῖτε οἱ λαοὶ Θεοῦ τὴν δόξαν ». Ναί, Κύριοι, ὁ Θεὸς ὁ Βασιλεὺς τῶν αἰώνων ἐκρίζωνει καὶ φυτεύει βασιλείας, ταπεινώνει καὶ ἀνιστᾷ ἔθνη, κρατεῖ τοῦ ἡλίου τὸν δρόμον, διασχίζει θαλάσσας, ἀφανίζει γαίας, συγκλονεῖ τὴν φύσιν ὅλην ὑπὲρ τῶν ἐκλεκτῶν του ἀπὸ ταύτης τῆς ἀνεξερευνήτου

τῶν θείων χρημάτων ἀβύσσου καὶ ὁ πολιτικὸς τῆς Ἑλλάδος κλονισμός· καὶ ἰδοὺ ἄρχεται τὸ μέγα δράμμα τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως· ἀνοίγεται τὸ θέατρον τῆς φρίκης καὶ τῆς ἐκπλήξεως, ἡ τραγικωτάτη τοῦ κόσμου σκηνή· ἄρχονται τὰ μαρτύρια.

Ἀναλαμβάνουσι τὰ ὅπλα οἱ ἐν Πελοποννήσῳ Ἕλληνες καὶ ὀρκίζονται ἡ ὄλοι ν' ἀποθάνωσιν ἢ τοῦρκον νὰ μὴν ἀφήσωσι ζῶντα· καὶ ἰδοὺ οἱ ἀρειμάνιοι Κολοκοτρῶναι, οἱ Δεληγιάναι, ὁ Πλαπούτας, οἱ Μαυρομηχάλοι, ὁ Νικηταρᾶς, ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ὁ Παππατζῶνης, ὁ Κεφάλας, οἱ Μούρτζινοι, οἱ Κουμουδουράκιδες, οἱ Φλέσαι, οἱ Καπετανάκιδες, οἱ Γιατράκαι, οἱ Πετροβάδες, ὁ Ζαχαριάς, ὁ Βρεσθένης, ὁ Σωτήριος Χαραλάμπης, ὁ Θεοχαρόπουλος, ὁ Ἀρβάλης ὁ Σκαλτζᾶς, οἱ Πετιμεζαῖοι καὶ πλείστοι ἄλλοι ὀπλαρχηγοὶ Ἕλληνες, ὡς ὑψηπεται αἱετοὶ διασχέουσι τὰ ὄρη, συνέρχονται περὶ τὴν καθέδραν τῆς Πελοποννήσου τὴν Τριπολιτῆαν καὶ πολυορκοῦσιν αὐτὴν, στερούμενοι, κακουχούμενοι καὶ μόνον εἰς Θεὸν καὶ τὴν ἀνδρίαν των ἐλπίζοντες· καὶ τὴν μὲν ἀρχηγίαν τῆς πολυορκίας τοῦ Ναυπλίου διευθύνει ὁ ἀρειμάνειος Τζῶκρης καὶ ὁ Παππαρσένιος μετὰ τῶν ἡρώων Κρανιδιωτῶν καὶ τῶν λοιπῶν τῆς Ἀργολίδος ὀπλαρχηγῶν, τὴν δὲ μετὰ Τριπόλεως καὶ Ναυπλίου ὁδὸν κλείει ὁ γενναῖος Στάϊκος. Συγχρόνως οἱ Λεοντόκαρδοι ἐκεῖνοι ὁ Πατρῶν Μητροπολίτης μετὰ τοῦ Επισκόπου Κερνίκης, οἱ Ζιῆμαι καὶ ὁ ὀνότιος μετὰ τῶν φιλελευθέρων Πατραίων πολυορκοῦσι τὸν τῶν Πατρῶν, σπείροντες τρόμον καὶ ἀπελπισίαν εἰς τοὺς τούρκους. Κατόπιν τῶν Πελοποννησίων ἔλαβον τὰ ὅπλα οἱ γενναῖοι Στερεοελλαδίται, καὶ ἰδοὺ κατὰ τὴν 28 καὶ 30 Μαρτίου (1821) ἀνεπετάσθη εἰς τὸ Λιδωρίκι καὶ τὴν Λεβαδεῖαν ἡ σημαία τῆς ἐλευθερίας, εἰς μὲν τὸ Λιδωρίκι ὑπὸ τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Ἀλέκου Καλτζᾶ, εἰς δὲ τὴν Λεβαδεῖαν ὑπὸ τοῦ περιθλέπτου καὶ ἡρώου Διάκου. Συγχρόνως ἔλαβον τὰ ὅπλα οἱ Σαλωνῖται, οἱ Ταλαυνῖται, οἱ Θηβαῖοι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ἰδοὺ οἱ ἀτρόμητοι Διάκος, Παγοριάς, Κουτουσόπουλος καὶ Μελέτης Βασιλείου μετὰ τρισχιλίων Ἑλλήνων ἀφανίζουσι καὶ διασκορπίζουσι τὰ πλήθη τῶν κατὰ τὴν Στερεὰν Τουρκικῶν στρατευμάτων. Οἱ κάτοικοι τῶν ναττικῶν νήσων καὶ ὅλων τῶν ἄλλων μερῶν ἐξ

φλογίζοντο ὡσαύτως ἀπὸ τὸν ἔρωτα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλευθερίας· ὅλοι ἤθελον νὰ λάβωσιν ἢ τὴν ἐλευθερίαν ἢ τὸν θάνατον. Κινουῦνται καὶ οἱ θαλάσσιοι ἀετοὶ τῶν νήσων μὲ τὰ σιταγωγὰ πλοῖα τοῦ 'Ελληνικοῦ στόλου· καὶ πρῶτοι ὑψωσαν κατὰ θάλασσαν τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας οἱ Σπετζιώται καὶ 'Υδραῖοι, μετ' οὐ πολὺ δὲ οἱ Ψαρρῖανοί· καὶ ἰδοὺ οἱ θαλάσσιοι ἐκεῖνοι γήγαντες ἀναπετώσι τὰ ἱστία καὶ εἰσπλέουσιν, οἱ μὲν Κανάρης Μιαούλης καὶ Κριεζῆς τὸν Κορινθιακόν, ἡ Μπουμπολίνα καὶ ὁ 'Ορλώφ τὸν 'Αργολικόν κόλπον, οἱ δὲ Μπότασης, Κολανδρουτῆς, Θερμιώτης καὶ Γεώργιος Πάνος ἀποκλείουσι τὰ φρούρια τῆς Μονεμβασίας καὶ Νεοκάστρου. Συγχρόνως δὲ ἔλαβον τὰ ὅπλα οἱ ἥρωες Αἰτωλεῖς, 'Ακαρνάναί, Βραχόριται καὶ 'Ασπροποτάμιοι τὸ πᾶν ζωηρότης, τὸ πᾶν ἐνθουσιασμός, τὸ πᾶν ἐφώναζεν ἡ θάνατος ἡ ἐλευθερία. 'Αλλ' ὁ τότε Σουλτάνος Μαχμέτ πληροφορηθεὶς καὶ μαθὼν τὰ καθεκαστα τῆς ἐν Πελοποννήσῳ ἐπαναστάσεως φλόγας καὶ πῦρ ἐξέπέμπεν ἐκ τοῦ στόματος, διατάξας τὸν διερχομένον νὰ μετακαλέσῃ τάχιον ἐν Κωνσταντινουπόλει τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Πελοποννήσου, ἐπὶ τῇ προφάσει μὲν νὰ τοῖς ὁμιλήσῃ περὶ τίνος ὑποθέσεως, πράγματι δὲ μὴ νὰ τοὺς φονεύσῃ. Καὶ ἐνῶ κατὰ τὰς ἀρχὰς 'Απριλίου 1821 ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ 'Ιμάμης ἐφώναζεν ἐκ τοῦ Μιναρὲ κατὰ τῶν ἀπίστων Χριστιανῶν, ἀπειλούντων τὴν θρησκείαν τοῦ Μωάμεθ καὶ τὸν θρόνον τοῦ Σουλτάνου, οἱ τοῦρκοι ρίπτονται μὴ νόμενοι εἰς τὰς ἀγυῖας καὶ τὰς βύμας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, σφάζουσι τοὺς Χριστιανοὺς καὶ βιάζουσι τὸ ἄσυλον τῶν οἰκιῶν, συντρίβουσι τὰς θύρας, εἰσβάλλουσιν ὡς τίγρεις καὶ φονεύουσιν ὅσους εὐρίσκουσιν εἰς αὐτάς, καὶ πανταχοῦ δὲν ἤκούοντο εἰμὴ ἄγριαι καὶ τρομακτικαὶ κραυγαὶ τῶν δημίων, οἰκωνομαχικῶν καὶ παιδίων. Διαμαρτύρονται οἱ τότε πρέσβεις κατὰ τῆς αἵματοχυσίας· ἀλλ' ὁ ἀγέρωχος Σουλτάνος οὐδέ τι ἀκούσας δίδει εἰς τὰς διαμαρτυρήσεις αὐτῶν μᾶλλον θηριωδέστερος γίνεται, καὶ τὰ πρῶτα θύματα τῆς θηριωδίας αὐτοῦ ἦσαν ὁ Γεώργιος Μαυροκορδάνος, ὁ Παππαρηγόπουλος, ὁ 'Αλέκος 'Ραλλῆς, ὁ Μαυρογένης, ὁ Χαντζαρῆς, ὁ Μάνος, οἱ Μουρῶται καὶ

πλείστοι ἄλλοι χριστιανοί· καὶ ὥς νὰ μὴν ἤρκειν τὰ θύματα
 αὐτὰ οἱ νέοι τῆς πίστεως μάρτυρες, διατάσσει διὰ τοῦ μεγά-
 λου Βεζύρη τὴν σύλληψιν τοῦ μεγαλομάρτυρος Γρηγορίου τοῦ
 Πατριάρχου, πατρὶς τοῦ ὁποίου ἦτον ἡ Εὐρύμανθος ἡ κοινῶς
 λεγομένη Δημιτζάνα τῆς Πελοποννήσου· οὗτος ὁ μεγαλομάρ-
 τυς Πατριάρχης ἐκτελέσας κατὰ τὸ μέγα Πάσχα τοὺς ἱεροὺς
 τῆς Ἀναστάσεως ὕμνους ἐξήρχετο ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἰδοὺ
 τῆς ἀσεβείας οἱ ὑπηρέται τὸν ἀρπάζουσι βιαίως, τὸν καταβι-
 βαζουσιν εἰς σκοτεινὴν φυλακὴν, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας τὸν ἀ-
 παγγονίζουσι μετὰ τριῶν ἄλλων κορυφαίων τῆς Ἀγίας Συνό-
 δου. « Ἐν γεννεᾷ αὐτοῦ ἐδοξάσθη, καὶ ἡ δόξα αὐτοῦ οὐκ ἐξαλει-
 φθήσεται »· καὶ ὁ μεγαλομάρτυς οὗτος ὁ τρισόλβιος Πατριάρ-
 χης θύμα τῆς ἀσεβείας γενόμενος ἐτέθη οἶονεὶ θεμέλιος λί-
 θος τῆς μεγάλης οἰκοδομῆς τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας. Ἡ
 σπαραξικάρδιος αὕτη θηριωδία τοῦ Μαχμούδ, ὅχι μόνον τοὺς
 Ἕλληνας καὶ τοὺς ἔξω ὁμογενεῖς ἠρέθισεν, ἀλλὰ καὶ τὴν συμ-
 πάθειαν ὅλων τῶν χριστιανικῶν λαῶν ἐκίνησεν ὑπὲρ ἡμῶν.
 Ὅθεν οἱ Ἕλληνες ἐκτενδῶντες ἐνδοθεν τῶν ἀλύσσεων των, καὶ
 ἀτρόμητοι εἰς τὴν ἀπόφασιν των νὰ θριαμβεύσωσι κατεπάνω ἐ-
 νὸς κολοσσαίου Βασιλείου, ὅπερ τοσαῦτα ἔτη ἡδυνήθη νὰ ὑπε-
 ρασπισθῇ ἐναντίον τῶν ἰσχυροτέρων ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης,
 λαμβάνουσι πανταχόθεν τὰ ὅπλα διὰ ν' ἀποθάνωσιν ἀποφασί-
 στικῶς εἰς τὸν ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος ἀγῶνα· καὶ ἰδοὺ
 γίνονται κατὰ πρῶτον ἐν Πελοποννήσῳ οἱ Ἑλληνικοὶ θρίαμβοι,
 ὅτε φωνικαὶ ἐκείναι μάχαι, ἐκ τῶν ὁποίων χάριν συντομίας τὰς
 κυριωτέρας θέλομεν διαλάβει ἐνταῦθα, ἀφήνοντες τὰ καθ' ἑ-
 κάστα εἰς τὴν ἱστορίαν· καὶ πρώτη ἥτις ἐγύμνασε κατὰ τοῦ
 τουρκικοῦ τύφου τὰ Ἑλληνικὰ ὅπλα εἶναι ἡ κατὰ τὴν 12 καὶ
 13 Μαΐου [1821] ἀξιομνημόνευτος μάχη τοῦ Βαλτετζίου, ἥτις
 διήρκεσεν 24 ὅλας ὥρας, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἐπολέμησαν μετὰ
 καρτερίας καὶ ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀμιμήτου γενναιότητος
 τρεῖς χιλιάδες Ἕλληνες κατὰ δεκαπέντε χιλιάδων τούρκων ὑπὸ
 τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Κεχαγιά· οἱ λαβόντες μέρος εἰς τὴν μάχην
 αὐτὴν ὀπλαρχιγοὶ Ἕλληνες ἦσαν ὁ Θεόδωρος Κρλοκοτρώνης,
 ὁ Πλαπούτας, ὁ Νικηταρᾶς, ὁ Κανέλλος Δεληγιάννης, οἱ Μαυ-

ρομηχάλοι, ὁ Νικήτας Φλέσιας, ὁ Γιατράκος, ὁ Μπαρμπιτζιώτης, ὁ Κεφάλας, ὁ Μητροπέτροβας καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι ὀπλαρχηγοί· εἰς τὴν μάχην αὐτὴν τοῦ Βαλτετζίου διεκινδύνευσεν ὁ ἀείμνηστος Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, τολμήσας κατὰ τὸ μεσονύκτιον ν' ἀνοίξῃ δρόμον τῶν κεκλεισμένων Ἑλλήνων καὶ νὰ συγκοινωνήσῃ μετ' αὐτῶν, διὰ νὰ τοὺς ἐφοδιάσῃ μὲ πυριτόβολα, καθ' ἣν ὥραν εἶχον τελειώσει αὐτά· τὰ Ἑλληνικὰ ὅπλα ἐθριάμβευσαν καὶ κατέπληξαν τοὺς τουρκικοὺς λεγεῶνας, οἵτινες ἀποδειλιάσαντες εἰς τὴν καρτεροφυχίαν καὶ γενναιότητα τῶν Ἑλλήνων διεσκορπίσθησαν, καὶ φεύγοντες τὴν Ἑλληνικὴν σπάθην, μόλις δεκακισχίλιοι διεσώθησαν εἰς τὰ τεῖχη τῆς Τριπόλεως, ἐκ δὲ τῶν Ἑλλήνων ἔπесαν ὀλίγιστοι καὶ ἐπληρώθησαν τινές. Τὸν αὐτὸν θρίαμβον ἔκαμον οἱ Ἕλληνοες καὶ εἰς τὴν μάχην τῆς Γράνας μίαν ὥραν μακρὰν τῆς Τριπόλεως. Συγχρόνως δὲ μὲ τὴν ἔνδοξον μάχην τοῦ Βαλτετζίου, τὴν 14 Ἀπριλίου (1821) ἐν Δαμαστᾷ καὶ Μοσχοχωρί, περὶ τὸν Σπερχιὸν καὶ τὴν γέφυραν τῆς Ἀλμάνης οἱ ἥρωες Διάκος, Πανοριᾶς καὶ Δουβουνιώτης συνάπτουσιν αἱματηρὰν μάχην κατὰ τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη καὶ Μεχμέτ Πασιά, εἰς ἣν κατελήφθη ζῶν πληγωμένος, αἱματόφυρτος καὶ αἱματοσταγὴς τὸ ἀθάνατον ἐκεῖνο παλικάρι ὁ Διάκος ὁ πρωτομάρτυς τῆς ἐλευθερίας, ὅστις ἀπέθανεν ἡρωικῶς ἀνασκολοπισθεὶς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τὴν 24 Ἀπριλίου (1821). Κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα Ἀπρίλιον ὁ διαδεχθεὶς τὸν Διάκον Ὀδυσσεὺς μὲ τὸν Γκούραν καὶ μὲ ὀλίγους Ἕλληνας συνάπτουσιν εἰς τὴν Γαβριὰν πεισματώδη καὶ αἱματηρὰν μάχην, καθ' ἣν περὶ τινὲς θέντες ξιφῆρεις κατὰ τῶν Τούργων ἔτρεψαν αὐτοὺς εἰς φυγὴν καὶ τοὺς κατέσφαξαν· εἰς τὴν μάχην αὐτὴν ἡ ἀνδρία τῶν Ἑλλήνων κατέπληξε τοὺς τούρκους, τῶν ὁποίων τὰ πτώματα δύνω ὅλους ἐνιαυτοὺς ἔτρεφον τὰ πτηνὰ εἰς τὰς πεδιάδας.

Τὴν 18 Μαΐου (1821) τουρκικὸς στρατὸς ἐξ ἑκαταχιλιάδων συγκεῖμενος ἀπευθύνετο εἰς χωρίον Βέρβεναν ἐπὶ τῆς Πελοποννήσου, μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ θύσῃ καὶ ἀπολέσῃ καὶ νὰ προέλθῃ εἰς τὰ φρούρια τῆς Μεθώνης καὶ Κορώνης· ἀλλ' εἰς τὸ χωρίον Δολιανὰ ὁ ἥρωες Νικηταρᾶς ὁ τουρκοφάγος ἐκεῖνος, ὁ νέος Ἀχιλεὺς, ἐπὶ κεφαλῆς εὐαρίθμου Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, προσκαρ-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000050644

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΝ

χωρ
ιός
προσ